

YUCOM

Komitet pravnik za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.yu

PREGLED STANJA: POSTUPAK PRED SUDOM U KRIVIČNIM STVARIMA NAKON ODLUKE UGOVORNIH TELA UJEDINJENIH NACIJA*

Novi Zakonik o krivičnom postupku¹ formalno se primenjuje od 01.01.2009. godine. Ipak, izvesno je da će primena ovog zakonika biti odložena, pre svega zbog realno spore reforme pravosuđa. Vlada Srbije je usvojila Nacrt zakona o izmeni Zakonika o krivičnom postupku kojim se odlaže početak primene ovog zakona za 01.07.2010. godine. Predlog Zakonika o krivičnom postupku² se u skupštinskoj proceduri nalazi od 17.12.2008. godine. Do dana pisanja ovog pregleda stanja, Skupština Republike Srbije nije raspravljala o ovom Predlogu, ali je izvesno da primena neće početi pre sredine 2010. godine.

Ipak, delegacija Republike Srbije se na pitanja o mogućnosti primene odluka ugovornih tela Ujedinjenih nacija koje je postavljeno od strane Komiteta UN protiv torture 6. decembra 2008. godine, pozovala na rešenja predviđena u Zakoniku o krivičnom postupku tvrdeći da će se ovaj zakon primenjivati od 01.01.2009. godine³.

Zakonik o krivičnom postupku u članu 426. ustanovljava razloge zbog kojih se može u korist okrivljenog ponoviti krivični postupak, između kojih je predviđeno u stavu 1. tačka 6) da će se postupak ponoviti *ako je odlukom Evropskog suda za ljudska prava ili drugog suda nastalog ratifikovanim međunarodnim ugovorom, utvrđeno da su u toku krivičnog postupka kršena ljudska prava i osnovne slobode i da je presuda zasnovana na takvom kršenju, a da je ponavljanjem postupka moguće ispraviti učinjenu povredu.*

Takođe, članom 438 kojim se ustanovljavaju razlozi zbog kojih se može podneti zahtev za zaštitu zakonitosti. U stavu 2 člana 438 predviđa se da *zahtev iz ovog člana Republički javni tužilac može podneti i ako je odlukom Evropskog suda za ljudska prava ili drugog suda nastalog ratifikovanim međunarodnim ugovorom, utvrđeno da su u toku krivičnog postupka kršena ljudska prava i osnovne slobode i da je sudska odluka zasnovana na takvom kršenju, a nadležni sud nije dozvolio ponavljanje krivičnog postupka, ili se povreda načinjena u sudskoj odluci može otkloniti ukidanjem odluke ili njenim preinačenjem, a bez ponovnog vođenja postupka.*

* Analiza izvršena u okviru projekta Jačanje primene UN mehanizama koji je finansiran od strane Fonda za otvoreno društvo u Srbiji.

¹ Zakonik o krivičnom postupku, Službeni glasnik Republike Srbije 46/06 od 02.06.2006; Službeni glasnik Republike Srbije 49/07.

² Predlog Zakona o izmeni Zakonika o krivičnom postupku
http://www.parlament.sr.gov.yu/content/lat/akta/akta_detalji.asp?Id=791&t=P#, pristupljeno 25.12.2008. godine.

³ Član Komiteta pravnik za ljudska prava prisustvovao je 6. decembra 2008. godine na 2. sesiji izveštavanja Srbije o promeni Konvencije UN protiv torture ispred Komiteta UN protiv torture. Palais de Wilson, Geneva.

YUCOM

Komitet pravnik za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.yu

Činjenica je da mehanizmi koje predviđa Zakonik o krivičnom postupku, u obliku vanrednih pravnih lekova koji se ulažu Vrhovnom sudu Srbije, ostavljaju mogućnost meritornog odlučivanja od strane domaćih sudova o odlukama međunarodnog suda koje imaju supremaciju u odnosu na domaće sudove.⁴

Mogućnost zloupotrebe ovakvog odlučivanja pokazala se u slučaju Bodrožić, tj. u jedinom slučaju koji vođen ispred Komitet UN za ljudska prava i u kome je utvrđeno da je u postupku od strane sudske vlasti prekršena sloboda izražavanja od strane Bodrožića. Iako tada nije postojao izričiti osnov u Zakoniku o krivičnom postupku o mogućnosti podnošenja zahteva za zaštitu zakonitosti zbog utvrđenog kršenja prava od strane međunarodnog tela, javni tužilac je podneo zahtev za zaštitu zakonitosti, koji je Vrhovni sud Srbije odbio. Dakle, i na osnovu ovog "novog rešenja" Vrhovni sud će moći da odbije, preinači ili ukine presude nižestepenih sudova, po vanrednim pravnim lekovima, što znači da će odlučivati meritorno kao i u svim drugim predmetima i neće imati obavezu da direktno i obavezno primenjuje odluku, a u slučaju ponavljanja postupka takvu mogućnost će imati prvostepeni sudovi.

Na ovaj način država ne pruža dovoljno garancija da će se odluke međunarodnih tela primeniti. Taj zaključak potvrđen je i u prvom izveštaju Saveta UN za ljudska prava povodom Univerzalnog periodičnog pregleda čiji je predmet bilo stanje ljudskih prava u Srbiji 5. decembra 2008. godine.⁵ Državi Srbiji je preporučeno da ojača nacionalni mehanizam za implementaciju odluka Komiteta UN za ljudska prava, Komiteta UN protiv torture, Komiteta Un za eliminaciju rasne diskriminacije i Komiteta za eliminaciju diskriminacije protiv žena u slučajevima povodom individualnih predstavi.

U pravnom sistemu **i dalje ne postoje mehanizmi** koji će omogućiti direktnu primenu odluka organa UN kako bi se izbegla manipulacija od strane onih koji su bili predmet ocene od strane međunarodnih institucija i kako bi se strankama čija su ljudska prava povređena omogućilo zadovoljenje pravde koje im je država uskratila.

Još jedna, ali ne manje bitna, zamerka ovog rešenja je upotreba termina "*sud nastalog ratifikovanim međunarodnim ugovorom*" kojim se, prema mišljenju YUCOM-a, mogu vršiti zloupotrebe jer UN ugovorna tela nisu sudovi, a njihove odluke ne predstavljaju presude. Ipak, stav Vlade koji je iznet pred Komitetom UN za torturu u novembru 2008. godine **da ovo rešenje podrazumeva UN ugovorna tela** YUCOM će koristiti kao tumačenje u cilju pune primene mehanizama UN za zaštitu ljudskih prava.

Ovakvo stanje stvari navodi da je jedini način da sudovi Srbije uzimaju u obzir stavove ugovornih tela Ujedinjenih nacija je edukacija o značaju i ulozi UN dokumenata koji čine *core* ljudskih prava.

⁴ YUCOM-ov tim kritikovao je rešenja novog Zakonika o krivičnom postupku iz više razloga. Vidi: Biljana Kovačević-Vučo, "Osuđen jer nije koristio književni jezik (Slučaj Bodrožić)", u *Lex forum br. 1-4, Pravnici za demokratiju, 2006*, str. 29.

⁵ http://lib.ohchr.org/HRBodies/UPR/Documents/Session3/RS/A_HRC_WG6_3_L10_Serbia_E.pdf

YUCOM

Komitet pravnika za ljudska prava / Lawyers' Committee for Human Rights
17 Svetogorska Street, 11000 Belgrade, Republic of Serbia Tel/Fax: +381 11 33 44 235; 33 444 25; 3238 980
e-mail yucomoffice@gmail.com
www.yucom.org.yu

BUDUĆE AKCIJE:

Analiza izvršena u okviru projekta *Jačanje primene UN mehanizama* koji je, uz podršku Fonda za otvoreno društvo u Srbiji, realizovan krajem 2008. godine. Ovaj period je obeležen izvršavanjem obaveza Republike Srbije prema Ujedinjenim nacijama i to prema jednom od ugovornih tela Ujedinjenih nacija (Komitet UN protiv torture) – 5-6. novembra 2008. i, po prvi put, prema Savetu UN za ljudska prava – 5. decembra 2008. U pitanju je **prezentacija periodičnih izveštaja Srbije** koji treba da oslikaju:

1. stanje ljudskih prava gledajući kroz prizmu standarda koji nameće jedan od 8 ugovora koji čine *core* ljudskih prava - Konvencija UN protiv torture; i
2. opšte stanje ljudskih prava.

Pomenute prezentacije su osnova za ocene i preporuke od strane UN tela Srbiji o stanju ljudskih prava, a koje kasnije nevladine organizacije mogu da koriste u zastupanju određenih promena.

Time se stvorila osnova da se o mogućnostima korišćenja UN mehanizama intenzivnije govori u Srbiji, kao i da ovo pitanje ima dobru medijsku pokrivenost. Tako je YUCOM već **počeo sa promovisanjem važnosti korišćenja UN mehanizama u radu nevladinih organizacija**, kao sredstvo pritiska na vlast. On to čini kroz promociju rezultata do koje se došlo u decembru 2008. godine – početak razgovora na konferencijama organizovanih od strane Republike Srbije o statusu branitelja ljudskih prava u Srbiji.⁶ Početak razgovora YUCOM vidi i promoviše kao posledicu preporuka odnosno (u ovoj fazi) glavnih razmatranja radne grupe univerzalnog periodičnog pregleda o neophodnosti usvajanja nacionalne strategije za zaštitu branitelja ljudskih prava a do kojih se došlo zahvaljujući informacijama koje je YUCOM sa beogradskom organizacijom Žene u crnom-ŽuC podneo u vidu izveštaja Savetu UN za ljudska prava.

YUCOM će i dalje nastojati da, pri zagovaranju ideje o neophodnosti usvajanja domaće pravne regulative o zaštiti branitelja ljudskih prava, ukazuje na preporuke Saveta UN za ljudska prava uz obrazloženje procesa ovog UN mehanizma za zaštitu ljudskih prava.

⁶ B92, "Loš status branitelja ljudskih prava", 18.12.2008.

http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2008&mm=12&dd=18&nav_id=335184; E-novine, *Vrisak utihnutih glasova*, 18.12.2008. <http://www.e-novine.com/sr/drustvo/clanak.php?id=20288>

<http://www.yucom.org.rs/rest.php?tip=vestgalerija&idSek=10&idSubSek=43&id=57&status=drugi>, Kurir, *Država da obezbedi branitelje ljudskih prava*, 18.12.2008. <http://www.kurir-info.rs/aktuelne-vesti/2008-12-18/drzava-da-obezbedi-branitelje-ljudskih-prava>; Danas, *Zahtev da država obezbedi branitelje ljudskih prava*, 18.12.2008,

http://www.danas.rs/vesti/drustvo/zahtev_da_drzava_obezbedi_branitelje_ljudskih_prava.55.html?news_id=148652

